

Přílohy

Příloha 1: Důležité pojmy

Trvale udržitelný rozvoj – takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnost splnění potřeb generací příštích. Ekonomický rozvoj musí být zaměřen tak, aby nezničil základnu přírodních zdrojů a únosnou kvalitu životního prostředí. Myšlenka trvale udržitelného rozvoje patří do kategorie postmateriálních hodnot (Moldan, 2000).

Trvale udržitelný rozvoj (syntetické a stručné shrnutí všech definičních snah) – „*Trvale udržitelný rozvoj je komplexní soubor strategií, které umožňují pomocí ekonomických nástrojů a technologií uspokojovat sociální potřeby lidí, materiální i duchovní, při plném respektování environmentálních limitů. Aby to bylo v globálním měřítku současného světa možné, je nutné nově redefinovat na lokální, regionální i globální úrovni jejich instituce a procesy*“ (PhDr. Ivan Rynda).

Indikátor – v konceptu trvale udržitelného rozvoje základní nástroj měření; typ informace poskytující měřítko, jímž se dají posuzovat a hodnotit environmentální trendy, cíle ekologické politiky či např. zdraví nebo stav ekosystému. Nabízí jednodušší a snadněji pochopitelnou informaci, než jaká je k nalezení ve statistikách. V číselné podobě zjednodušuje informace o složitých jevech, je jasně srozumitelný a sdělitelný. Rozlišují se indikátory jednoduché a složené; složené se dále mohou dělit na agregované, kompozitní a indexy (Čáslavka–Hák–Kutáček–Třebický, 2010). Indikátory musejí mít přímý vztah k jednotlivým opatřením a politice v dané oblasti. Užívají-li se na národní úrovni, musejí mít vztah k politice vlád a jiných celostátních institucí. Nesmějí být jenom technicky významné, musejí mít intuitivně jednoduchou interpretaci ve smyslu postižení environmentálních trendů nebo pokroku směrem k splnění cílů stanovených danou politikou (Moldan, 2000).

Blahobyt/Subjektivní blahobyt – lidské zkušenosti a zážitky, pocity a vnímání toho, jak se lidem daří v životech. Jde o komplexnější pojem, než jakým je životní spokojenost. Jeho mnohostrannost, dynamická kombinace různých faktorů, má významné důsledky pro způsob, jakým je měřen. To vyžaduje indikátory sledující více než jen jednorozměrné otázky a zachycující více, než jen pouhou spokojenost se životem. Zásadním faktorem je

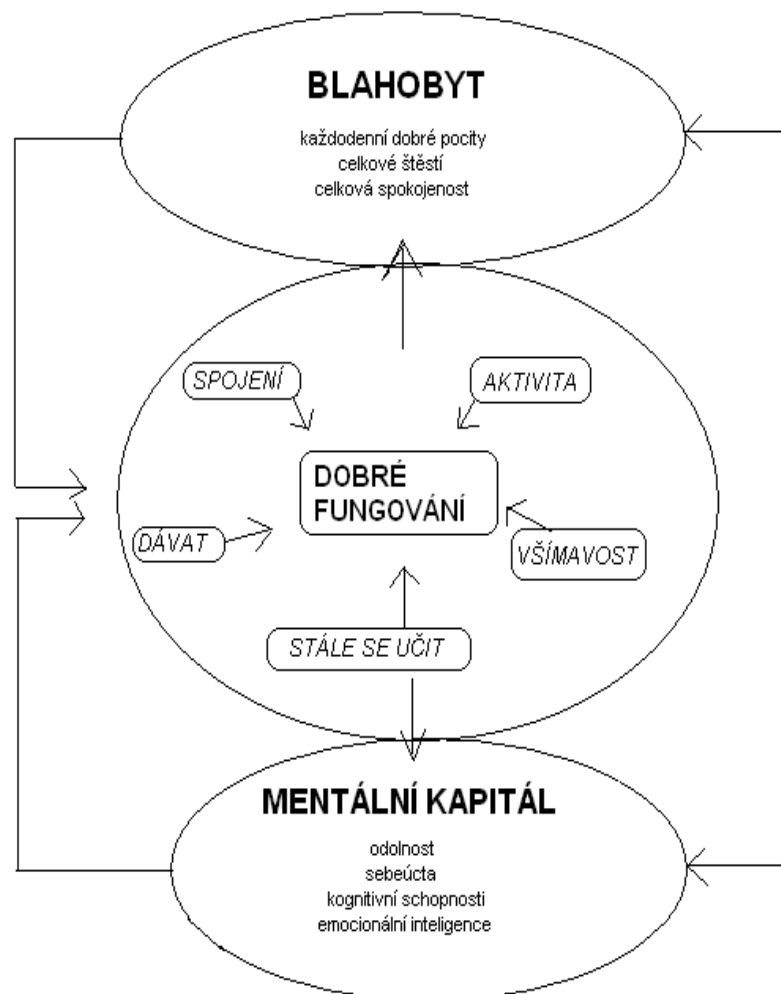
síla vztahů s ostatními lidmi; obsahuje tedy sociální dimenzi (hledisko individuálních subjektivních výpovědí o tom, jak se lidé cítí ve vztahu k ostatním) a osobní dimenzi. Velký význam je v tomto konceptu kromě zažívání pozitivních pocitů a utváření pozitivních úsudků o běhu života a jeho jednotlivých aspektech přisuzován i tomu, jak lidé fungují v každodenním životě psychicky a adekvátně zhodnocují a uvědomují si svůj potenciál. Klíčovým komponentem je proto i mentální kapitál (Michaelson et al., 2009). Často je namísto pojmu „subjektivní blahobyť“ používán termín „blahobyť“, protože tím se předchází jakékoli sugesci, že jde u těchto konceptů o něco nahodilého a objektivně nepoznatelného (Diener, 2005). Pozn. aut.: jak subjektivní blahobyť, tak „pouze“ blahobyť jsou ústředními pojmy této práce a zde použité oba implicitně odkazují k hodnotám nemateriálním či postmateriálním, které nejsou dávány do spojitosti s uspokojováním materiálních potřeb, ale naopak s uspokojováním potřeb nekonzumního života, vzájemných se na vzájemně se podmiňující duševní a tělesnou pohodu.

Kvalita života – pojem, který se spolu s termínem „blahobyť“ nejčastěji spojuje s posuzováním sociálních aspektů udržitelného rozvoje a který je s „blahobytem“ v řadě odborných publikací volně zaměňován. Posuzuje se z perspektivy objektivní (vnější podmínky prostředí jako příjem, kvalita bydlení, nezaměstnanost, přístup ke vzdělání atd.) a subjektivní (individuální soudy o kvalitě života) (Čáslavka–Hák–Kutáček–Třebický, 2010). Mezi determinanty kvality života jsou často zařazovány materiální blahobyť, zdraví, politická stabilita a bezpečnost, rodinný život, komunitní život, podnebí a geografie, zajištění práce, politická svoboda a genderová rovnost (EIU, 2005). V kontrastu k subjektivnímu blahobyti založenému na subjektivních zkušenostech je kvalita života vyjadřována jako více objektivní a popisující okolnosti osobního života spíše než reakce člověka na ně. Někdy je však definována i obširněji, aby nezahrnovala pouze tyto životní poměry, a proto jsou navrhovány indexy, jako např. „roky šťastného života“, které kombinují subjektivní i objektivní měření (Diener, 2005). Pojem také vyhovuje systémovému, kvantitativnímu, hypoteticko-deduktivnímu, daty podloženému, observačnímu a vícerozměrnému přístupu a jeho výhodou je široká otevřenost vůči objevujícím se novým východiskům, přístupům, chápáním a ukazatelům kvality života, a to nejen kvality života lidí, ale i jiných živých bytostí a životadárných systémů (Mederly–Topercer–Nováček, 2004).

Životní spokojenost – pojem, který reprezentuje prohlášení toho, jak daný člověk ohodnocuje či posuzuje svůj život nahlížený z celkového reflektujícího pohledu; je globálním zhodnocením osobní kvality života podle jím zvolených kritérií. Slovo „životní“ může být definováno jako všechny oblasti života člověka v konkrétním bodě v čase nebo jako integrující úsudek o životě osoby od narození (Diener, 2005). Životní spokojenost je elementárním aspektem blahobytu a zjišťována je obvykle otázkou „Vezmete-li v úvahu všechny okolnosti, jak jste nyní celkově spokojen/a s vaším životem?“. Odpovědi jsou určovány na numerické stupnici nula až deset, kde 0 znamená (velmi) nespokojen a 10 (velmi) spokojen („HPI Report“, 2009).

Štěstí – mnohovýznamový pojem jak v rámci populárního diskurzu (populární psychologie, návody k dosahování štěstí, poezie atp.), tak v odborné literatuře (filozofie, ekonomie, politologie) znamenající např. obecnou pozitivní náladu, celkovou evaluaci životní spokojenosti, žití dobrého života či příčiny, které lidi dělají šťastnými, vždy v závislosti na interpretačním kontextu. To je rovněž důvodem, proč se někteří výzkumníci na tomto poli rozhodli výraz nepoužívat. V některých oblastech používají odborníci termín frekventovaně díky jeho významným historickým a populárním kořenům, zatímco v jiných oblastech preferují experti užívat specifitější názvy pro různé aspekty blahobytu (Diener, 2005). Úroveň štěstí je např. zjišťována otázkou „Vezmete-li v úvahu všechny okolnosti, jak byste řekli, že se máte v těchto dnech – řekli byste, že jste velmi šťastní, docela šťastní nebo spíše nešťastní?“ (Layard, 2006). V současnosti je štěstí stále více pokládáno za rozumnější cíl pro příští generace oproti cíli ekonomického růstu (Oswald, 2006). Aristotelův výraz *eudaimonia* překládaný mj. právě jako „štěstí“ odkazuje významově k perfekcionistačké verzi subjektivního blahobytu, v níž je jeho míra posuzována podle úvahy, jak blízko je člověk k úplnému dosažení lidského potenciálu při současném naplnění vlastních cílů a realizaci vlastních schopností (Dolan–Peasgood–White, 2006).

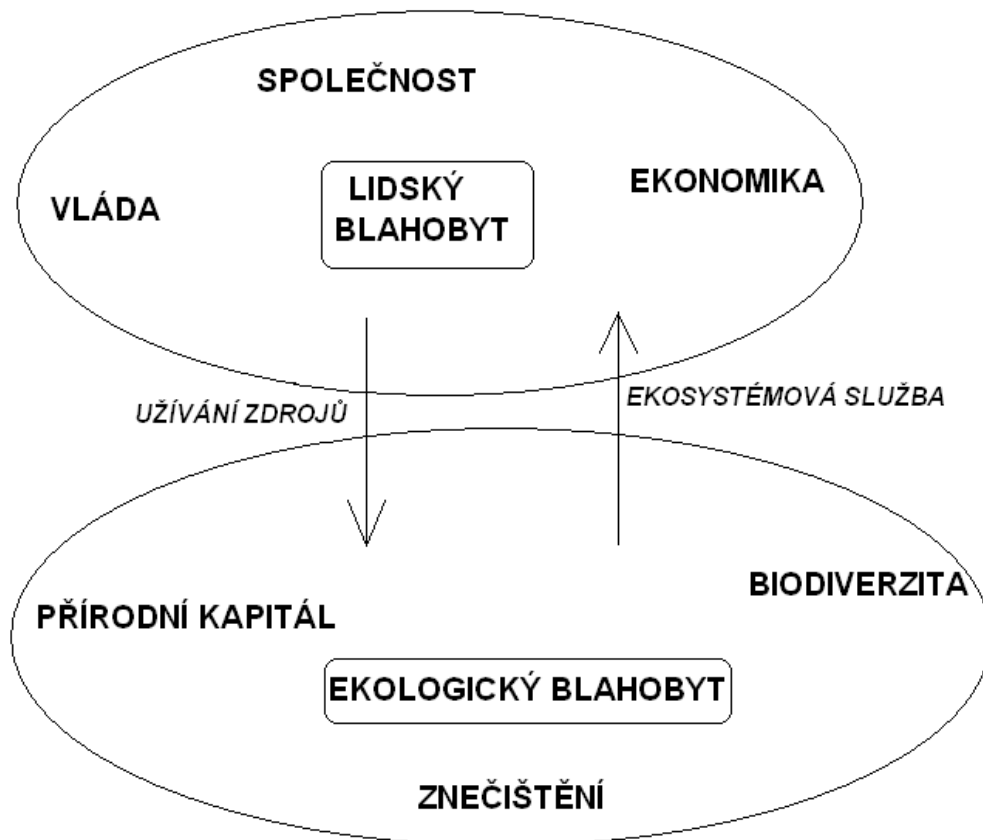
Příloha 2: Pět způsobů k blahobytu

Model popisující fungování souboru „akcí“ vedoucí k posilování blahobytu.

(Zdroj: Aked–Marks–Cordon–Thompson, 2008)

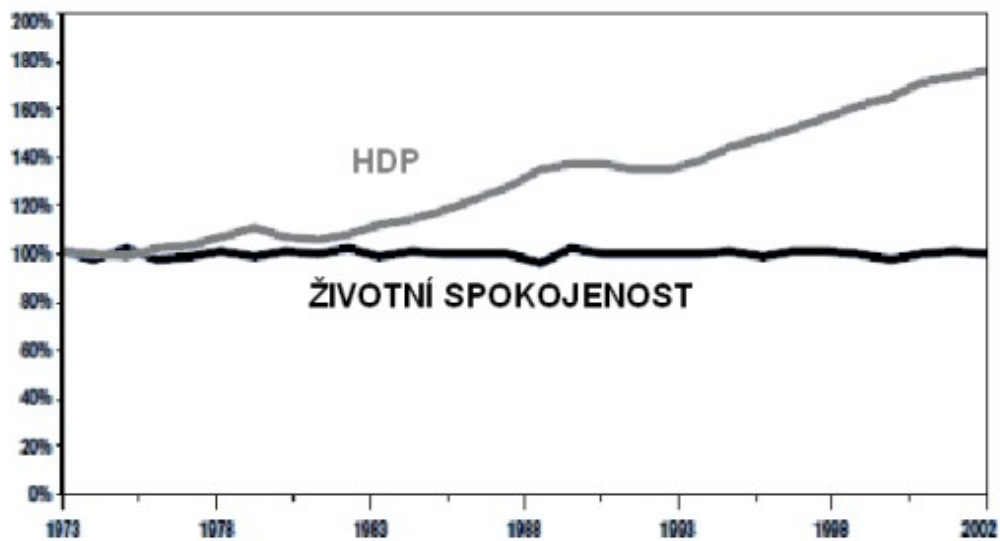
Příloha 3: Struktura pro národní indikátory podle Roberta Prescott-Allena

Pro národní indikátory navrhovaná struktura postihující všechny aspekty.

(Zdroj: Michaelson et al., 2009)

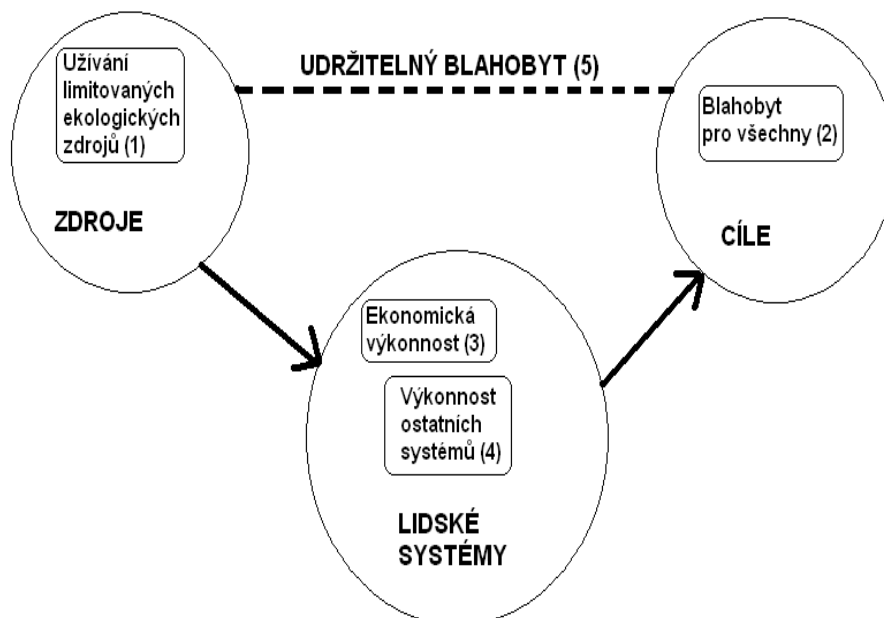
Příloha 4: Rostoucí HDP a neměnná životní spokojenost

Graf ukazuje úrovně HDP a životní spokojenosti, jak se v průběhu třiceti let měnily na příkladu vyspělého západního státu – Spojeného království. Zatímco míra HDP neustále rostla, míra životní spokojenosti zůstává přibližně stejná.

(Zdroj: Shah–Marks, 2004)

Příloha 5: Struktura pro měření sociálního pokroku: návrh NEF při zahrnutí HPI

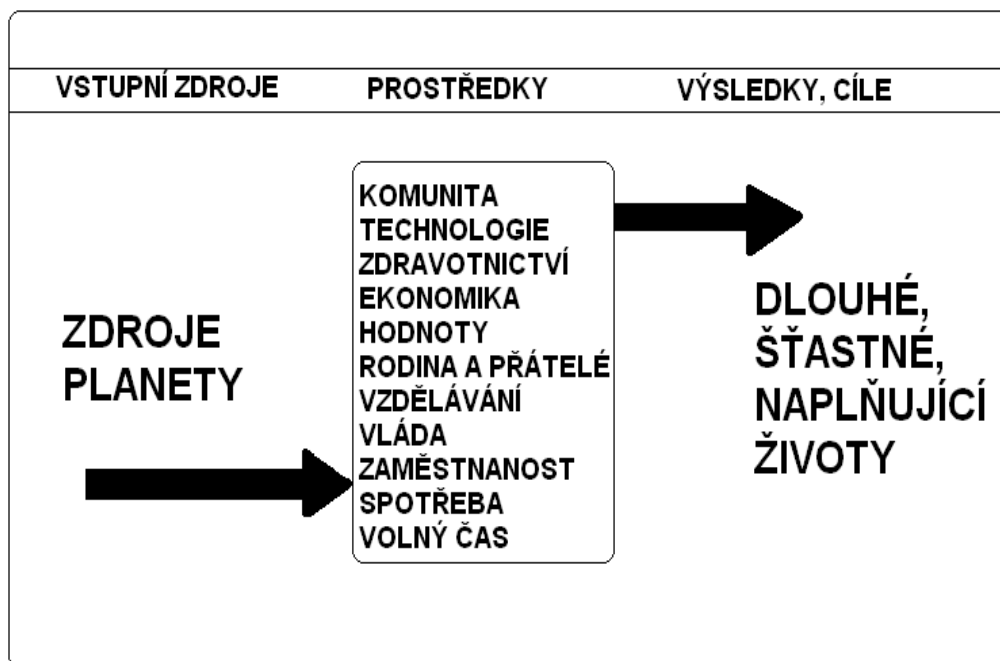

Tato rámcová soustava pro měření celospolečenského pokroku zahrnuje tři rozdílné sféry, jimiž se vzájemně dosáhne maximálních „blahobytných“ výsledků při minimální spotřebě zdrojů, budou-li politická rozhodnutí správně reflektovat zjišťovaný stav v různých dimenzích těchto sfér. Hlubková měření je pak dle autorů z NEF (autorů HPI) potřeba provádět v každé z těchto sfér, přičemž identifikují pět klíčových indikátorů (viz schéma), které poskytnou celkový obrázek toho, jak si lidstvo vede:

- 1 – Měření environmentálního tlaku na osobu (sféra zdrojů).
- 2 – Měření procenta populace, která „vzkvétá“, prosperuje (sféra cílů).
- 3 – Měření ekonomické výkonnosti – jak dobře si vede ekonomika, pokud jde o zajištění udržitelnosti a blahobytu pro všechny (ekonomická část sféry lidských systémů).
- 4 – Měření či sada měření ostatních (neekonomických) politickým rozhodnutím podléhajících hnacích mechanismů blahobytu pro všechny (druhá část sféry lidských systémů).
- 5 – Měření blahobytu na jednotku environmentálního tlaku (HPI či HPI podobající se měření; spojení mezi sférou zdrojů a sférou cílů).

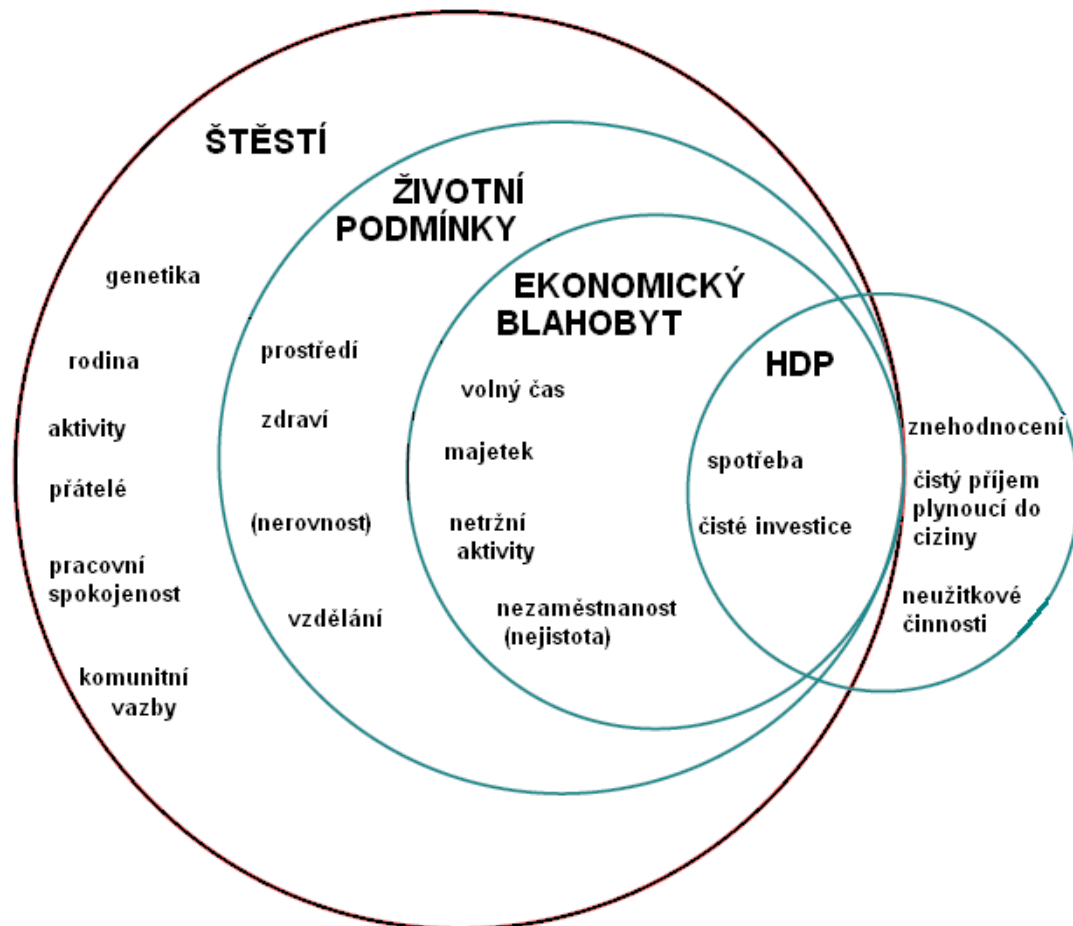
(Zdroj: „HPI Report“, 2012).

Příloha 6: Zdroje, prostředky a cíle lidské společnosti

Lidská společnost jako systém se vstupními zdroji, cíli a prostředky, kterými je těchto cílů dosahováno. Právě prostředky jsou životně důležité – bez komplexních systémů zemědělství, obchodu, kultury, vzdělání a mnoha dalších nelze dosahovat šťastných, zdravých, smysluplných životů. Jsou nicméně pouze „instrumentálně“ důležité: jejich význam spočívá v tom, že nám napomáhají naplňovat naše cíle: *„Jako takové by všechny prostředky měly být považovány za strategie k dosahování našich cílů, za cesty k udržitelnému blahobytu. Úspěch takových strategií potřebuje být zhodnocován a měřen.“* (Zdroj: „HPI Report“, 2009, s. 13)

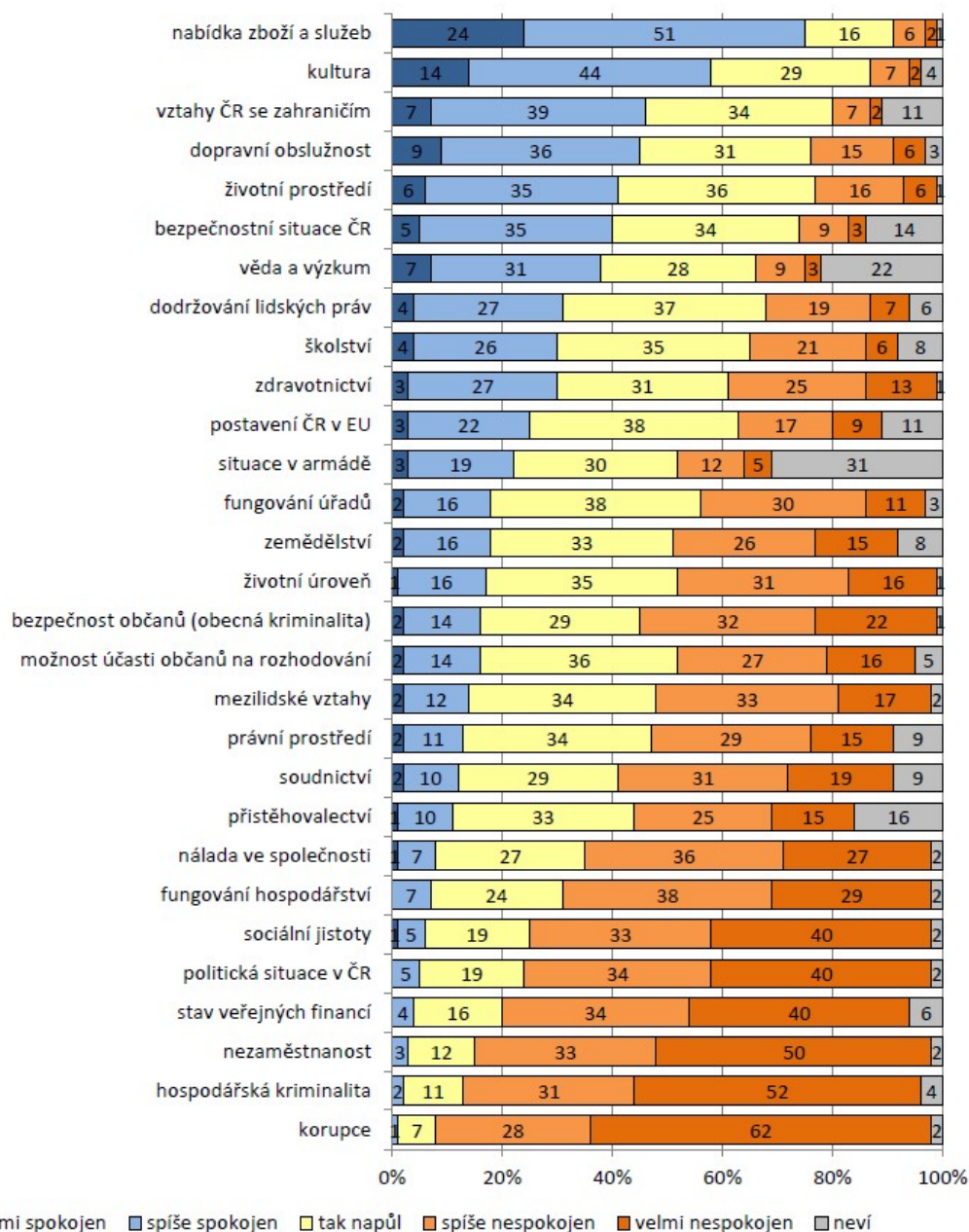
Příloha 7: Elementy štěstí a blahobytu vedle elementů měřených HDP

Signifikantní determinanty blahobytu existují nad rámec úzkého záběru toho, co měří HDP. Mnoho různých aspektů souvisejících se zážitky a zkušenostmi významně přispívá k blahobytu vedle prvků materiální povahy.

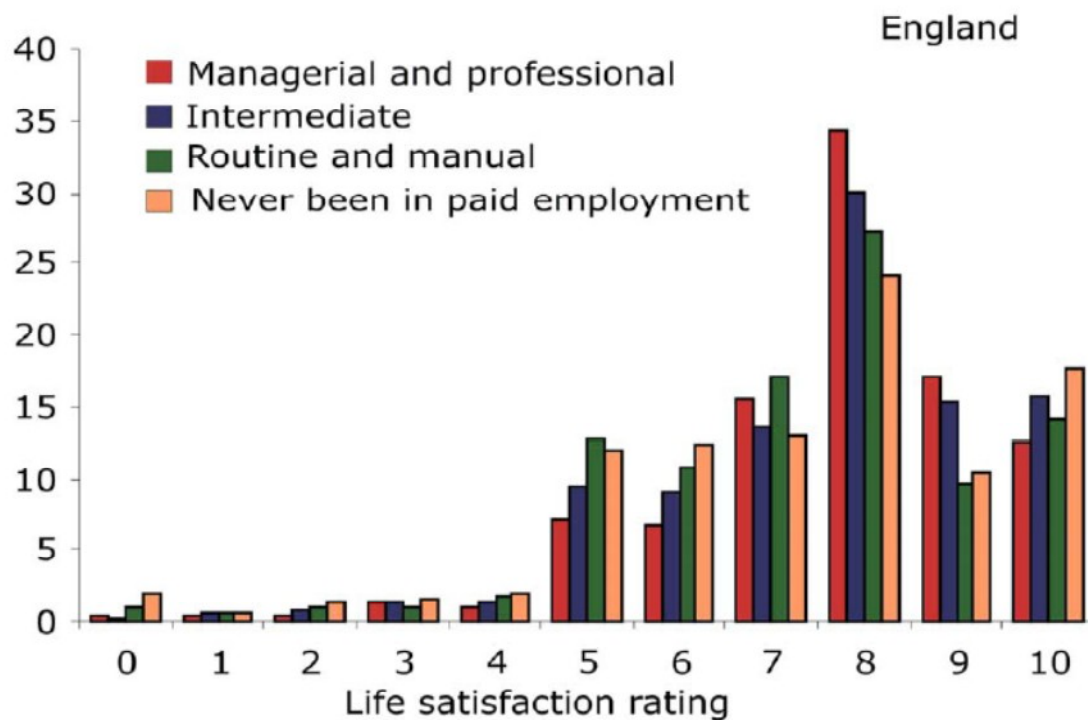
(Zdroj: Daly–Posner, 2012)

Příloha 8: Graf spokojenosti se současným stavem vybraných oblastí (v %; leden 2013)

Pozn.: Položky jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre součtu odpovědí „velmi spokojen“ a „spíše spokojen“.

Příloha 9: Graf celkové životní spokojenosti podle socioekonomického zařazení (data z britské zprávy)

Graf jasně ukazuje, že nezaměstnaní zdaleka nevykazují nejnižší hodnoty, ba naopak, lidé, kteří se svým hodnocením životní spokojenosti umístili na nejvyšší příčce (10), patřili právě do kategorie nezaměstnaných.

Příloha 10: Projekt diplomové práce

Fakulta humanitních studií UK

katedra magisterského oboru

Sociální a kulturní ekologie

U Kříže 8/661, 158 00 Praha 5-Jinonice

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

1. Jméno studenta, tituly: Jakub Hemala, Bc.
2. Osobní číslo (UČO): 53384
3. Rok imatrikulace na FHS (IZV) UK (bak. studium, jinak mag. studium): 2008
4. Datum zápisu na katedru sociální a kulturní ekologie FHS UK rozhodné pro datum obhajoby DP: září 2008
5. Názvy všech předchozích bakalářských (magisterských) prací, škola, obor a rok, kde a kdy byly obhájeny: Doba, život a filosofické dílo Davida Huma, Západočeská univerzita v Plzni, Humanistika, Plzeň, 2008.
6. Předběžný název DP: Subjektivní blahobyt: Přístupy a hodnocení v EU-15 a ČR.
7. Obecný kontext (souvislosti tématu, širší rámec [zasazení „do světa“]): Zasazení do konceptu (trvale) udržitelného rozvoje a zkoumání měření subjektivního blahobytu a pojetí jeho konceptu a jeho indikátorů v rámci Evropské unie („starých“ členů EU-15) a ČR.
8. Předmět zkoumání (vlastní předmět práce [zasazení „do vědy“]): Indikátory hodnotící sociální pilíř udržitelného rozvoje, především subjektivní blahobyt. Zkoumání způsobu měření subjektivního blahobytu v oficiálních dokumentech členských zemí EU-15 hodnotících strategií udržitelného rozvoje. Analýza současné situace rozsahu existence dat vypovídajících o subjektivním blahobytu v ČR.
9. Hlavní vstupní hypotéza nebo hypotézy (2-4 na výběr); pro práci 1-2, možno však formulovat výzkumné otázky, event. jen výzkumný problém: Jak se v evropském kontextu zemí EU-15 zkoumá subjektivní blahobyt v rámci tzv. situačních zpráv (či jejich strategií). Jak je daná problematika výzkumu subjektivního blahobytu zpracována v situační zprávě ČR? Jsou případná existující data dostačující pro navržení indikátorů blahobytu pro ČR?
10. Metodologický postup: metody a techniky, které budou v práci použity: Cílená kvalitativní analýza dokumentů pojatá jako terminologicky zaměřený interpretativní rozbor vybraných textů (dokumentů).
11. Cíl DP (kromě ověření hypotéz a teoretického přínosu např. praktický přínos, vypracování metodologie, základ pro řešení problémů v praxi atd.): Cílem DP je zjistit, jestli a jakým způsobem se v daných zemích EU-15 zkoumá v oficiálních dokumentech typu situačních zpráv (či jejich strategií) udržitelného rozvoje subjektivní blahobyt. Následným cílem DP bude i zjištění rozsahu použití konceptu subjektivního blahobytu v situační zprávě ČR. Doplňujícím cílem by také mělo být zjištění, jestli pro ČR existují data z nekomerčních

zdrojů, prostřednictvím nichž by se dal vytvořit indikátor blahobytu podobný těm, které se již v jiných státech EU-15 používají.

12. Čím budou rozšířeny dosavadní znalosti (vědecká „přidaná hodnota DP“): Práce rozšíří dosavadní poznání tím, že s ohledem na zkoumání subjektivního blahobytu přinese kvalitativní analytický pohled na způsob, jak tuto problematiku řeší situační zprávy UR jednotlivých zemí EU-15 (a ČR). Výsledky této analýzy budou východiskem při posuzování, jestli je možné z již existujících dat v ČR vytvořit indikátory podobné těm, které již byly případně použity v analyzovaných dokumentech zemí EU-15.
13. Jaké bude (bude-li) jejich teoretické zobecnění a přínos: Práce má ambici přispět k pojmovému zpřesnění základní terminologie (quality of the life, subjective well-being atd.) a konceptualizovat možnosti jejich objektivního zjišťování a měření.
14. Struktura DP (předběžný obsah – názvy oddílů a kapitol):
 - Úvod
 - Rešerše
 - Kritika HDP
 - HPI – Index šťastné planety
 - Koncept subjektivního blahobytu a štěstí
 - Praktické aplikování národních měření blahobytu – příklady provedených šetření
 - Metodologická část (metodika)
 - Popis metody (kvalitativní analýza dokumentů)
 - Výběr vzorku
 - Analytická část
 - Analýza relevantních dokumentů zemí EU-15
 - Příklad ČR
 - Srovnání dokumentů EU-15 a České republiky
 - Závěr (výsledky a diskuse)
15. Předběžná bibliografie k tématu:
 - MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planeta*. Praha: Karolinum, 2009. 419 s. ISBN 978-80-246-1580-6.
 - *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2010. ISBN 978-80-7212-536-4.
 - *Situační zpráva ke Strategickému rámci udržitelného rozvoje ČR*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2012. ISBN 978-80-7212-573-9.
 - ČÁSLAVKA, Jiří; HÁK, Tomáš; TŘEBICKÝ, Viktor; KUTÁČEK, Stanislav. *Indikátory blahobytu*. Praha: Zelený kruh a Hnutí DUHA, 2010. ISBN 978-80-87417-02-7.
 - MICHAELSON, Juliet et al. *National Accounts of Well-being: bringing real wealth onto the balance sheet*. London: NEF, 2009. ISBN 978 1 904882 50 3.
 - ABDALLAH, Saamah et al. *The Happy Planet Index 2.0*. London: NEF, 2009. ISBN 978-1-904882 55 8.

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

- SHAH, Hetan; MARKS, Nic. *A well-being manifesto for a flourishing society*. London: NEF, 2004. ISBN 1 899 407 91 X.

16. Předpokládaný vedoucí DP: Ing. Radek Trnka, Ph.D.

17. Důvod volby tématu (dosavadní znalosti, zázemí, praxe a zájem studenta):¹

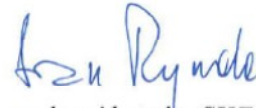
Jinonice 23. dubna 2013

diplomant

vedoucí DP

vedoucí katedry SKE